

A Fekete Halál. Rendiség, késő középkor, pestis, az Oszmán Birodalom

Alább a Boccaccio leírásában található, a pestis megelőzésére vagy megfékezésére tett helytelen, illetve helyes intézkedéseket látod pirossal, illetve zölddel megjelölve.

Elmondom tehát, hogy az Isten Fia üdvösséges Megtestesülésének immár ezerháromszáznegyvennyolcadik esztendejét írták, midőn jeles Firenze városában, mely szépségével felülmúlja mind a többi itáliai városokat, kiütött a halálos pestis, melyet **az égitestek hatalma vagy Istennek bűnös cselekedeteinken érzett igazságos haragja zúdított a halandókra, hogy észre térítsen bennünket**; e pestis alig néhány esztendővel annak előtte bukkant fel a keleti országokban, s minekutána ottan rengeteg embert elpusztított, feltarthatatlanul harapódzott egy helyről a másra, s nyomorúságunkra a Nyugaton is elterjedt. És ellenében ugyan csütörtököt mondott minden okosság és emberi vigyázatosság, mellyel evégre rendelt városi **biztosok a sok szennyől megtisztították a várost, megtiltották, hogy oda bárminémű beteg ember betegye a lábát, s bőven osztogatták a jó tanácsokat az egészség megóvására**; nem volt foganatja **a jámbor könyörgéseknek sem, melyeket újra meg újra, az elrendelt körmeneteken is, más módokon is intéztek Istenhez ájtatos emberek**; körülbelül a mondott esztendő tavaszának elején kezdettek mutatkozni a pestis fájdalmas pusztításai, mégpedig elképesztő módon. És nem olyképpen jelentkezett, mint Keleten, hol a kikerülhetetlen halálnak nyilvánvaló jele az volt, ha valakinek megeredt az orra vére; hanem a kezdetén: férfiaknál, nőknél egyaránt a lágyékukon vagy a hónuk alatt bizonyos daganatok támadtak, amelyek néha akkorára nőttek, mint egy rendes alma, néha akkorára, mint egy tojás, vagyis voltak nagyobbak, voltak kisebbek, amelyeket a nép „búb”-nak nevezett. És a testnek ama fent mondott két részéből kezdett e mondott búb hamaridő múltán kiütni, és kibukkanni a testnek minden egyéb részén is egyformán; és ennek utána kezdett a mondott betegségnek minéműsége fekete vagy kékesfekete foltokra változni, melyek a karokon, a combokon és a testnek minden egyéb részén feltünedeztek sok embernél; némelyiknél nagyok voltak és ritkák, másoknál kicsinyek és sűrűk. És valamint kezdetben a búb volt és maradt biztos jele a bekövetkezendő halálnak, akként most e foltok voltak a jelei mindazoknál, akiket megleptek.

Úgy látszott, hogy ennek a betegségnek a gyógyításában sem orvosi tanács, sem semminémű orvosság ereje nem hat és nem használ; mármost akár azért, mert a betegség minéműsége nem adott módot rá, akár azért, mivelhogy **a tudatlan kuruzslók** (mert a tanult orvosokon felül ezeknek a száma fölöttébb meggyarapodott efféle nőekkel és férfiakkal, kik soha életökben nem tanulták a gyógyítás tudományát) nem ismerték fel a baj eredendő okát, és ennél fogva nem a kellő szereket alkalmazták ellene: nem csupán hogy kevesen gyógyultak meg, hanem úgyszólván valamennyien behaltak a fent mondott jelek feltűnédezése után harmadnapra, ki gyorsabban, ki lassabban, s a legtöbben mindennemű láz avagy egyéb tünet nélkül. És ennek a döghalálnak annál nagyobb volt ereje, mivelhogy azokról, **akik megbetegedtek, az érintkezés révén átragadt az egészségesekre**, éppen úgy, mint ahogy a tűz belekap a száraz vagy zsíros tárgyakba, mik tőszomszédságában vannak. De még nagyobb baj is volt ennél; mivelhogy nem csupán a betegekkel való beszélgetés vagy érintkezés származtatta át az egészségesekre a betegséget vagy a tömeghalál csíráját, hanem kiderült, hogy **a ruháknak vagy bármely más tárgynak az érintése**, mit ím ez betegek érintettek avagy használtak, ezzel a betegséggel fertőzi azt, aki hozzányúl.

Elképesztő hallani is, mit most el kell mondanom: és ha nem látták volna sokan, s nem láttam volna magam is tulajdon szememmel, szinte hinni sem merném, nemhogy leírni, ha mégolyan szavahihető embertől hallottam volna is. Elmondom tehát, hogy a szóban forgó pestisnek az a tulajdonsága, hogy egyikről a másra átragad, oly fertőző erejű volt, hogy nem csupán emberről emberre terjedt, hanem – ami igen gyakran nyilván bebizonyosodott – ha a megbetegedett vagy a betegségben meghalt embernek valamijét megérintette valami más, nem emberfajta élőlény, azt nem csupán megfertőzte a betegség, hanem igen-igen rövid idő alatt meg is ölte. Erről – mint kevéssel előbb említettem – egyebek közt egy napon tulajdon szememmel a következőképpen győződtem meg: Egyszer egy ilyen betegségben meghalt szegény embernek rongyait kidobták az utcára; **odatévedt hozzájuk két disznó, melyek szokások szerint előbb az orrukkal, aztán a fogaikkal összevissza turkáltak a rongyokban, s íme, alig egy óra múltán, mintha csak mérget ittak volna, egyetkettőt vonaglott mind a kettő, s döglötten rogyott a földre a vesztükre megturkált rongyok fölött.** Efféle és sok más hasonló meg súlyosabb esetek révén mindenféle aggodalom meg képzelődés támadt azokban, kik életben maradtak, és szinte valamennyien egyetlen rideg célt szögeztek maguk elé: irtózáttal elkerülni a betegeket s minden ő dolgaikat; és mindenki azt hitte, hogy ekképpen cselekedvén, megmenti maga életét.

És némelyek akképpen vélekedtek, hogy a mértékletes élet, a mindennemű kicsapongásoktól való óvakodás igen megnöveli az ellentálló erőt eme bajjal szemben; és társaságokba verődtek és mindenki mástól visszavonultan élték napjaikat; összegyülekeztek és bezárkóztak ama házakba, melyekben nem volt beteg, s élvezték a legfinomabb ételeket és a legpompásabb borokat, de igen mértékletesen és mindennemű kicsapongás nélkül; nem álltak szóba senkivel, hallani sem akartak semmi külső hírt sem halálról, sem betegekről, hanem muzsikával és egyéb multságokkal szórakoztak, már amihez hozzájutottak. Mások ellenkező véleményen voltak, és azt állították, hogy ha nagyokat isznak és dőzsölnek, és dalolva, tréfálkozva ide-oda csavarognak, és mindennemű vágyukat kielégítik, amennyire csak tudják, s kacagnak és csúfolódnak azon, ami történik, az lesz a legbiztosabb orvosság e szörnyű baj ellen; és amit így mondtak, azt tőlök telhetőleg valóra is váltották; éjjel és nappal hol egyik, hol másik kocsmába mentek, telhetetlenül és mértéktelenül ittak, ezt pedig legtöbbször idegen házakban cselekedték, ha éppen megszimatozták, hogy ottan valami kedvökre és ínyökre való akad. Sokan mások a fent mondott két mód között a középszert választották: nem kényszerítették magokra akkora mérsékletet az evésben, mint az előbbieket, nem is merültek bele az ivásba és egyéb kicsapongásokba, mint az utóbbiak, hanem mindent kellő mértékben élveztek, ahogy éppen megkívánták, nem zárkóztak be, jártak-keltek, kezökben ki virágot, ki szagos füveket, ki egyébfajta fűszerszámokat tartott, s ezeket sűrűn orrukhoz emelték, abban a hiszemben, hogy igen üdvösséges dolog az agyvelőt efféle illatokkal erősíteni. Mivelhogy a fent mondott rengeteg halott eltemetésére, melyekkel naponta és szinte minden órában elárasztották a templomokat, nem volt elegendő a temetők szent földje, különösen, ha régi szokás szerint mindegyiknek külön helyet akartak volna adni, a templomok melletti cintermek helyett, melyek már zsúfolva voltak, hatalmas gödröket ástak, melyekbe százával bocsátották le az újabb halottakat; ezekben aztán rétegekben egymásra halmozták őket, mint ahogy a hajóban berakják az árukat, kevéske földet hánytak rájuk, mindaddig, míg nem a gödör színiig betelt.

Alább a Firenze polgármestere által írt, a pestis valódi okairól, illetve a terjedésének megakadályozásához szükséges lépésekről szóló rendeletének egy lehetséges változatát találod.

Firenze népe!

Én, ...(név) , szép városunk polgármestere, ezennel azonnali és sürgős határozatot hozok a városunkat sújtó csapásról. Értekezvén nagyhirű egyetemi doktorokkal és keletről érkezett kereskedőkkel, megtudtam, hogy a ragályt bizony nem bűneitek vagy valami ismeretlen kór okozza. Tévedésben vagytok azzal kapcsolatban is, hogy ez a gyilkos járvány a levegőből terjed. Nem, ezt a ragályt a városunkban nyüzsgő patkányok terjesztik, bennük van a gonosz. Ezért elrendelem, hogy a városi rendfenntartó erők kezdjék meg a patkányok irtását. Ti pedig, polgárok, hagyjátok el jól lelakatolva házaitokat, és költözzetek ideiglenesen vidékre, ahol ezek a rágcsálók nem élnek. Ne költözzetek állatok közelébe, istálló mellé, hanem vigyetek magatokkal élelmiszert. A halottakat pedig innentől fogva el kell égetnünk, a nagytisztelendő püspök úr engedelmével, aki előtte mind megáldja majd őket, hogy hamvaikban is a mennybe jussanak.

Aláírás